

Danmarks konkurrenceevne er svækket over for 8 af de 10 vigtigste eksportlande

Otte ud af Danmarks ti største eksportlande har haft en gunstigere udvikling i konkurrenceevnen, målt ved udviklingen i lønomkostningerne pr. produceret enhed. Det drejer sig om Tyskland, Sverige, Storbritannien, USA, Holland, Frankrig, Polen og Finland. Undtagelserne er Italien og Norge. Fra 2000 til 2010 faldt enhedslønomkostningerne i USA således med 52 pct. ift. Danmark. For Danmarks tre vigtigste eksportlande - Tyskland, Sverige og Storbritannien - lå faldet på hhv. 15 pct., 35 pct. og 28 pct. Her spiller både Danmarks svage produktivitetsudvikling, de høje lønstigninger op til finanskrisen og udviklingen i valutakurserne ind.

Selv om bl.a. Sverige, Storbritannien og USA har haft apprecierende valutaer siden 2010, så har det ikke været i et omfang, hvor det afgørende ændrer ved, at Danmark har en udfordring på lønkonkurrenceevnen på disse markeder.

Politikerne kan reelt ikke påvirke valutakurserne, så længe vi har en fastkurspolitik. Og de kan kun medvirke til løntilbageholdenhed indirekte ved at udvide arbejdsstyrken. Politikernes bedste mulighed for at rette op på konkurrenceevnen er derfor at reducere virksomhedernes omkostninger. Det kan man fx gøre direkte ved at sænke produktionsskatterne og de administrative byrder. På lidt længere sigt kan man desuden tackle den manglende lønkonkurrenceevne ved at forbedre produktiviteten. Det kan fx ske ved at sænke marginalsatserne og selskabsskatten.

2/3 af dansk eksport går til 10 lande

Hovedparten af den danske eksport går til få lande. Ti af de lande, som danske virksomheder eksporterer mest til, står for to tredjedele af den samlede vareeksport,¹ jf. tabel 1.

Tabel 1. De vigtigste eksportlande i 2011		
	Land	Eksport i pct. af samlet eksport
1	Tyskland	16,0
2	Sverige	12,7
3	Storbritannien	9,5
4	Norge	6,5
5	USA	6,3
6	Holland	4,5
7	Frankrig	3,9
8	Italien	2,8
9	Polen	2,6
11	Finland	2,4
	Sum	67,0
	Øvrige	33,0
	I alt	100,0

Anm.: Eksporttallene er baseret på SITC-varegrupper.

Kilde: Danmarks Statistik

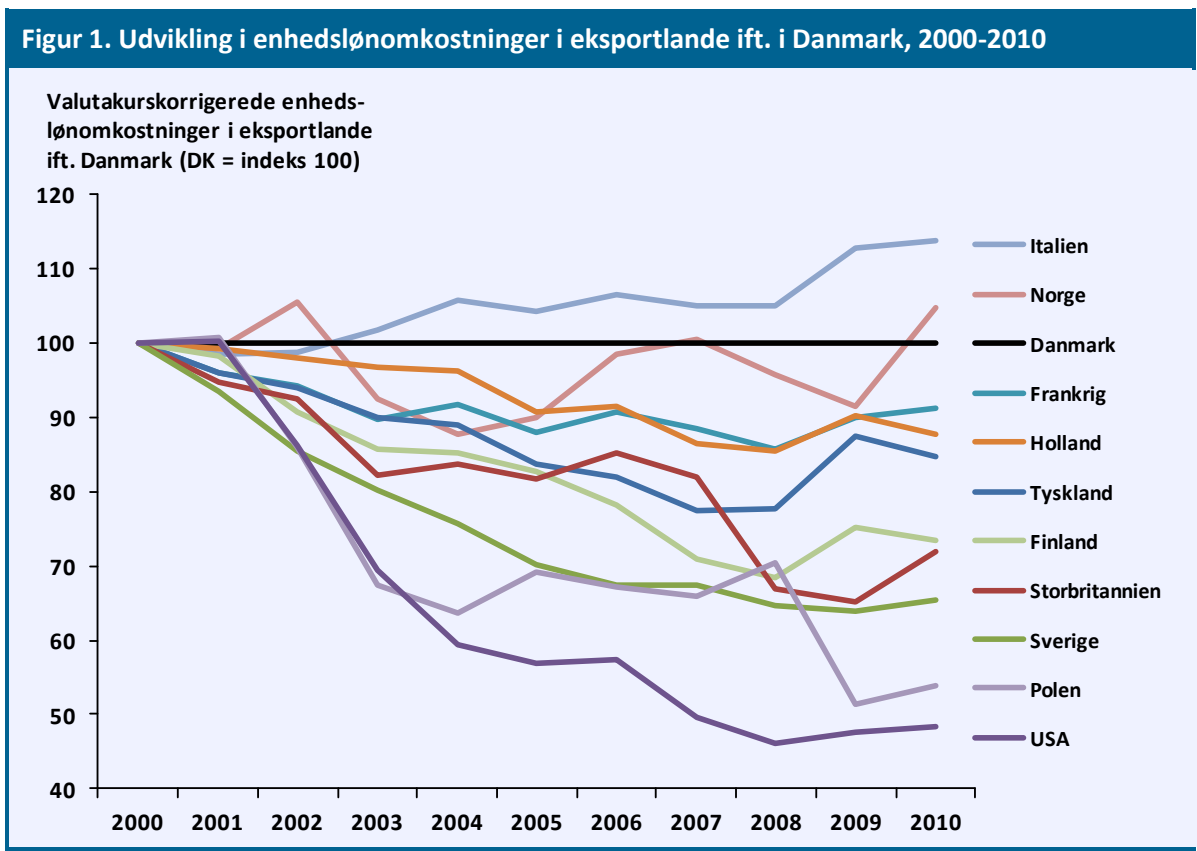
¹ Der findes ikke sammenlignelige data på enhedslønomkostninger for Kina, som var det 10. største eksportland i 2011. Derfor medtages Finland i stedet.

Produkterne fra danske virksomheder er i konkurrence med andre importerede varer i de enkelte eksportlande. En væsentlig del af konkurrencen er imidlertid også fra virksomheder i det pågældende eksportland. Det gælder eksempelvis, når Arla forsøger at sælge Lurpak og andre mælkeprodukter i Norge, hvor det norske mejeri TINE står for størstedelen af markedet.

Det er derfor relevant at sammenligne udviklingen i lønomkostningerne pr. produceret enhed (dvs. enhedslønomkostningerne i danske kroner) for at afgøre, om det er blevet nemmere eller vanskeligere for danske virksomheder at konkurrere med de indenlandske producenter i eksportlandene. De valutakurskorrigerede enhedslønomkostninger giver et samlet mål, der inkluderer effekten af udvikling i produktiviteten, lønnen og valutakursen.

Lønomkostninger pr. enhed er steget langt mere end i Danmarks eksportlande

På langt de fleste af Danmarks vigtigste eksportmarkeder har industrivirksomhederne oplevet et omkostningsfald sammenlignet med danske industrivirksomheder. Kun Italien og Norge viser sig at have en kraftigere omkostningsudvikling pr. produceret enhed end Danmark, jf. figur 1.

Anm.: De enkelte eksportlandes valutakurskorrigerede enhedslønomkostninger for industrien (= manufacturing) er sat i forhold til udviklingen i Danmark. For Danmark er der anvendt data fra det kvartalsvise nationalregnskab, mens data fra de øvrige lande er baseret på OECD's statistikker.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik, Nationalbanken og OECD

Det fremgår også, at der for flere lande er tale om store konkurrenceevneforbedringer ift. Danmark. Enhedslønomkostningerne faldt således med 52 pct. og 46 pct. for hhv. USA og Polen i perioden 2000-2010, når man sammenligner med Danmark.

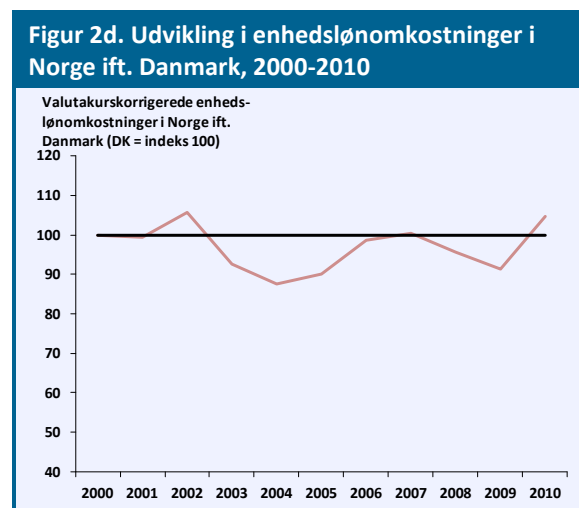
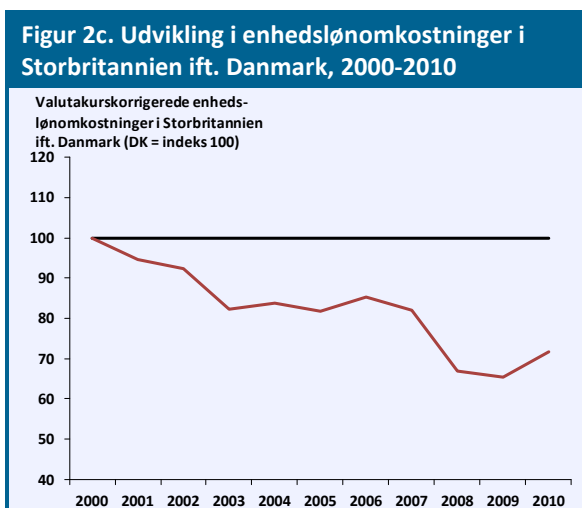
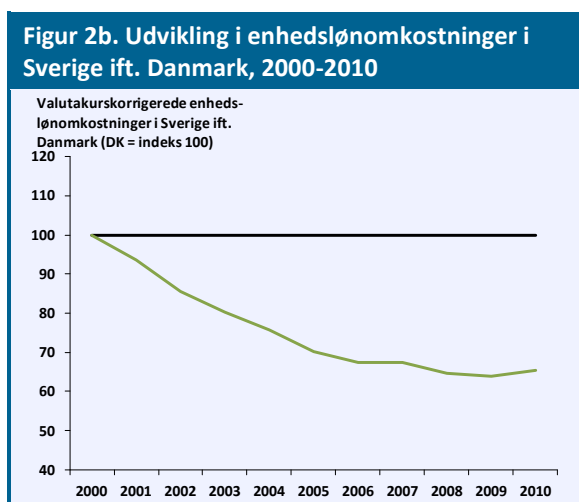
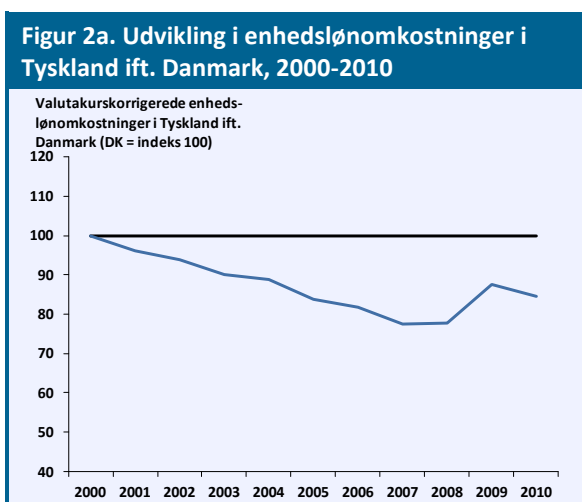
Tyskland, Sverige og Storbritannien, som med en samlet dansk eksport på ca. 38 pct. er de tre største eksportmarkeder, har ligeledes oplevet væsentlige relative fald i enhedslønomkostningerne på hhv. 15 pct., 35 pct. og 28 pct.

For landene uden for Eurozonen kan valutakursudviklingen have betydning for udviklingen. I perioden 2000-2010 viser det sig eksempelvis, at hele faldet i enhedslønomkostningerne kan henføres til en depreciering af det britiske pund. Fra 2010 til august 2012 har en appreciering af det britiske pund ift. den danske krone dog mindsket faldet svarende til 6 indekspoint af det fald på 28 pct., der skete fra 2000 til 2010.

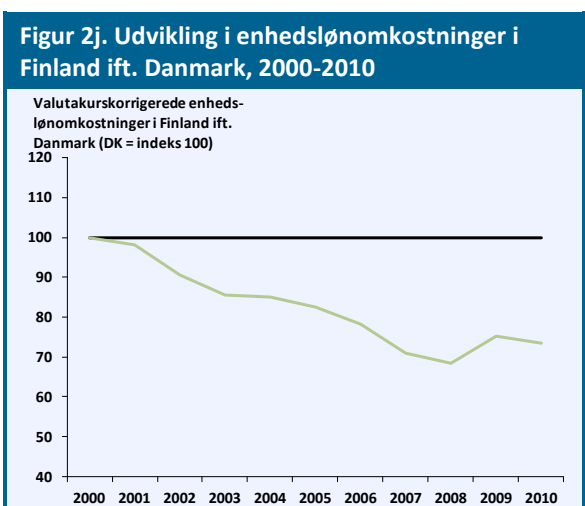
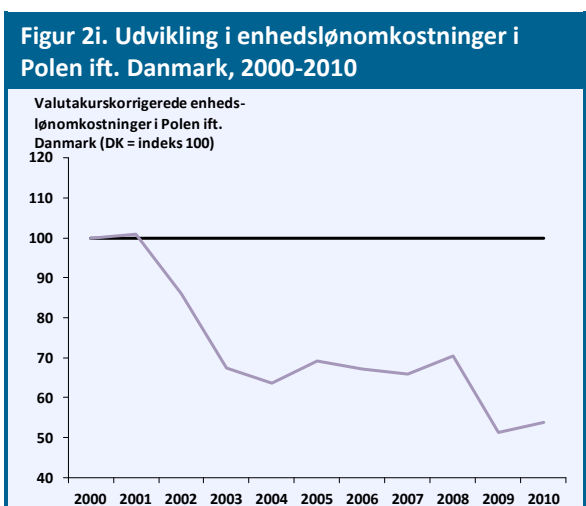
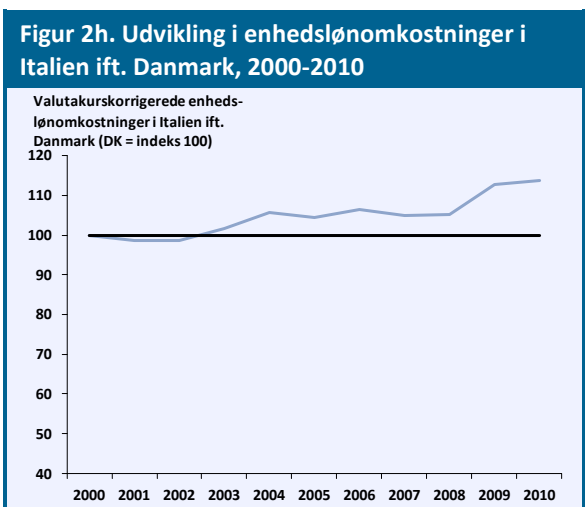
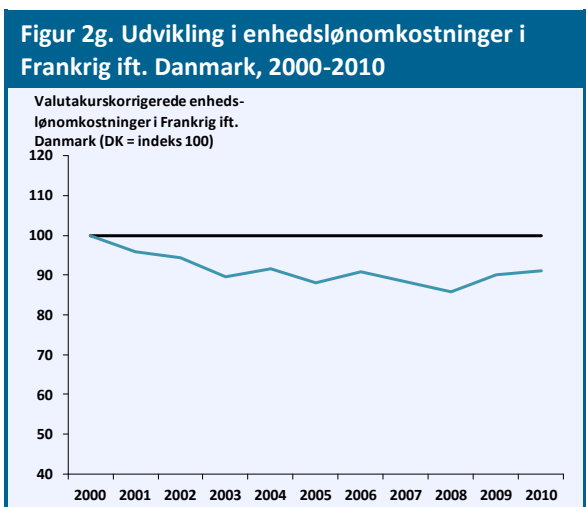
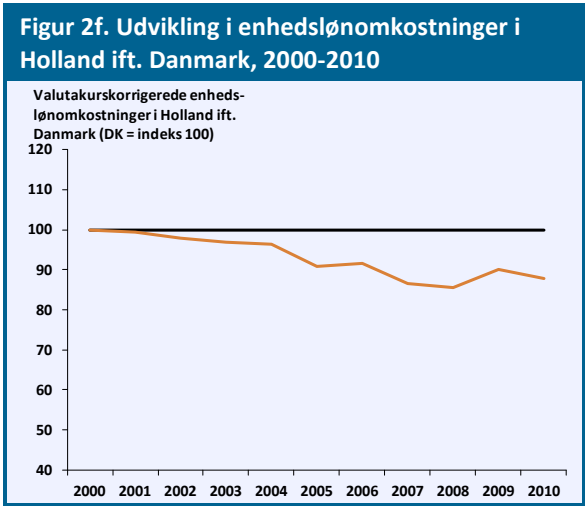
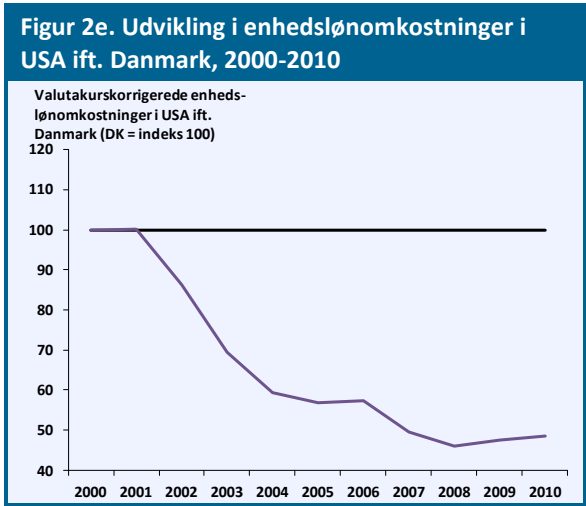
For Sverige skyldes en fjerdedel (8 indekspoint af 35) en svækkelse af den svenske krone ift. den danske krone. Også her har valutakursen dog ændret sig siden 2010, hvilket har givet et 10 indekspoint løft ift. niveauet for 2010.

Omkring 40 pct. af ændringen for USA (21 indekspoint af 52) skyldes ligeledes en ændring i valutakursen fra 2000 til 2010. Her har den seneste valutakursudvikling mindsket Danmarks konkurrencemæssige udfordring med 4 indekspoint.

Figur 2a-2j gengiver figur 1 for hvert af de ti lande efter eksportens størrelse (hvor Tyskland er største eksportmarked, Sverige er andenstørste og så fremdeles).²

² Der findes ikke sammenlignelige data for Kina, som var det 10. største eksportland i 2011. I stedet er det 11. største eksportland, Finland, inkluderet.

Fortsat fokus på produktivitet og løn for at forbedre lønkonkurrenceevnen

Når man ser på mulighederne for, at danske virksomheder genvinder noget af den lønkonkurrenceevne, som Danmark (ifølge figur 1) har tabt i løbet af 00'erne, så er der nogle begrænsninger. For det første lader det sig ikke umiddelbart gøre at ændre kronekursen, selv om det vil kunne forbedre lønkonkurrenceevnen. Kursen bestemmes uden dansk indflydelse, så længe fastkurspolitikken over for Euroen opretholdes. Og hvis Danmark forlader

fastkurssamarbejdet, kan man risikere en yderligere styrkelse af kronen - i det mindste på kort sigt. Valutakurspolitik er således i praksis ikke en del af politikernes værktøjskasse.

For det andet er der en god dansk tradition for, at politikerne afholder sig fra at gribe ind i løndannelsen. Arbejdsmarkedets parter har indgået overenskomster for de næste to år, og aftalerne byder på lavere lønstigninger end tidligere. Det kan potentielt bidrage til en forbedret lønkonkurrenceevne. Man skal imidlertid holde sig for øje, at det vil tage mange år blot at neutralisere de høje lønstigninger fra den seneste højkonjunktur, når der stadig er nominelle lønstigninger. Desuden kan den danske løntilbageholdenhed blive helt eller delvis modvirket af lignende løntilbageholdenhed i vore samhandelslande. Fra politisk hold kan man understøtte løntilbageholdenheden ved at øge arbejdsudbuddet gennem reformer.

Den tredje og sidste måde at genvinde lønkonkurrenceevne på er ved at få produktiviteten til at stige. Her ligger Danmarks måske væsentligste økonomiske udfordring. Produktivitetsvæksten har siden midten af 1990'erne været lav, og der er ikke nogen tydelige tegn på forbedringer. Der er derfor grund til at se nærmere på, hvor Danmark fejler og her sætte ind med effektive politikker, der øger produktivitetsvæksten. Den ambition er ikke ny, men det gør den ikke mindre relevant.

Analysen fra bl.a. De Økonomiske Råd har peget på nogle forhold, hvor Danmark viser klare svagheder.³ Danmarks serviceindustri er fx ikke så stor og har ikke forbedret produktiviteten i samme grad som i fx USA, hvor servicesektoren har fungeret som et vækstlokomotiv. Også inden for fremstilling har Danmarks vækst været markant lavere end vore største samhandelslande. Og på det generelle plan, viser analyser, at Danmark klarer sig dårligt på den såkaldte totalfaktorproduktivitet.⁴ Lidt hårdt trukket op, bidrager hhv. arbejdskraften og kapitalen til væksten på linje med andre lande. Det må derfor være i anvendelsen af arbejdskraften og kapitalen, at det går galt for Danmark.

En af årsagerne er måske, at den danske offentlige sektor lægger beslag på en langt større andel af de højtuddannede, end det er tilfældet i andre lande. En anden årsag kan være, at de danske investeringer i højere grad går til at modgå regulering (fx nye eller skærpede miljøkrav og høj beskatning af energi) end til at øge timeproduktiviteten. En tredje årsag kan være, at forskellige former for regulering - fx planloven - reducerer konkurrencen mellem virksomheder. Det er nogle af de forhold, som regeringens produktivitetskommission forhåbentlig vil sætte fokus på.

Der er forskningsmæssigt belæg for at forvente, at bestemte politiske tiltag vil kunne bidrage til at øge produktiviteten.⁵ Det gælder ikke mindst lavere marginalsatser, fordi det øger incitamentet til at opnå forfremmelser og højere løn og dermed arbejde mere effektivt pr. time for at opnå dette. Det vil i øvrigt også gøre det mere attraktivt for udenlandske specialister at flytte til Danmark, hvilket også øger produktiviteten.

Lavere skat på kapital vil ligeledes øge produktiviteten, da det øger investeringerne i danske virksomheder, så medarbejderne kan producere mere på den samme tid. Man kan derfor med fordel sænke selskabsskatten.

³ De Økonomiske Råd (2010). Dansk Økonomi, efterår 2010

⁴ ”Totalfaktorproduktiviteten måler produktionens eller værdiskabelsens størrelse, når der korrigeres for mængden og kvaliteten af arbejdskraft og kapital. TFP kan i modsætning til timeproduktiviteten ikke umiddelbart observeres, men beregnes i stedet som den uforklarede rest, når værditilvæksten i virksomhederne korrigeres for input og kvalitet af arbejdskraft og kapital” (De Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, efterår 2010, s. 200)

⁵ Se fx OECD (2008). Tax and Economic Growth, Working Paper no. 620.

Deregulering - ikke mindst af servicesektoren - kan også være med til at fjerne begrænsninger for effektiv konkurrence og dermed understøtte produktivitetstigninger og økonomisk vækst.⁶

Byrder og produktionsskatter svækker også konkurrenceevnen

Andre forhold end lønkonkurrenceevnen påvirker virksomhedernes muligheder for at fastholde og vinde markedsandele på eksportmarkederne. Faktisk udgør løn og andre medarbejderomkostninger kun ca. 22 pct. af virksomhedernes samlede ikke-finansielle omkostninger.⁷ Derudover er der forskellige former for input-omkostninger i produktionen, hvoraf en del er råmaterialer eller halvfabrikata, som kun i begrænset omfang vil være forskellige fra land til land. Men afgifter på produktionsinput som fx el og varme øger også omkostningerne. Der er derfor mulighed for, at politikerne kan forbedre konkurrenceevnen på andre måder end gennem produktivitetstiltag.

Det kan politikerne gøre ved at fjerne eller sænke produktionsskatter og afgifter på erhvervslivet, så omkostningsniveauet falder for virksomhederne. Det vil give en direkte konkurrenceevneeffekt på virksomhederne, så de står bedre i den internationale konkurrence.

Desuden kan man lette de administrative byrder for erhvervslivet ved at foretage dereguleringer og ved at implementere regulering, så de administrative byrder minimeres. En praktisk indgangsvinkel til at undgå øget regulering kunne være at indføre et princip om "one-in, one-out", så en ny regulering kun kan gennemføres, hvis der samtidig fjernes en anden regulering med samme byrde. I Storbritannien har dette princip resulteret i markante besparelser for erhvervslivet og mindre regulering, end der ellers ville have været.⁸ Det kunne også overvejes at indføre et princip om, at virksomhederne får skattefradrag svarende til nye administrative byrder. Men derudover bør man også se på reelle administrative lettelser gennem deregulering.

Detailregulering, høj beskatning og svag konkurrence i ikke-industrierhverv kan ligeledes påvirke omkostningerne for industrien, da industrien anvender input fra andre erhvervsgræne. Mere frihandel, øget accept af bl.a. svenske og tyske standarder fx på byggeområdet og en mere liberal zonelovgivning samt deregulering af forskellige brancher vil derfor kunne sænke prisniveauet i Danmark. En erhvervspolitik, der generelt fører til lavere omkostninger og derigennem lavere priser, kan således også styrke industriens internationale konkurrenceevne.

Den offentlige sektor kan også understøtte konkurrenceevnen på en række områder. Det gælder lige fra en effektiv affaldshåndtering til effektiviseringer i sagsbehandlingen, så virksomhederne hurtigere kan få fx miljøgodkendelser. Omfanget af offentlig service bør afvejes i forhold til den reduktion i privat forbrug og den forvridning af økonomien, som den medfølgende skattebetaling giver anledning til.

Dette notat er muliggjort ved donation fra **KRAKS FOND**

⁶ Se fx McKinsey & Company (2010). Creating Economic Growth in Denmark through Competition.

⁷ Beregnet ud fra Danmarks Statistiks regnskabsstatistik, REGN5.

⁸ HMGovernment (2011). One-in, One-out: Statement of New Regulation.